

Jihokorejské národní parky

Jitka Štěrbová

Správa korejských národních parků (Korean National Park Service, KNPS), ustavená v roce 1987 po vzoru Správy národních parků Spojených států (U.S. National Park Service, USNPS), pořádá již od roku 2014 pro zahraniční zájemce informacemi nabitý program zaměřený

na výměnu zkušeností z péče o přírodní a krajinné dědictví. V říjnu 2023 se ho zúčastnili odborníci z dvanácti zemí. Byla mezi nimi i autorka článku, která se v následujících řádcích se čtenáři podělí o některé poznatky související nejen s územní ochranou v Jižní Koreji.

Během odlivu ustupuje Žluté moře až několik kilometrů od pobřeží a vznikají velké plochy mokřích bahnitých písčin, tzv. flatmuds. Foto Jitka Štěrbová

Pohled na schody oblíbené stezky Jebibong v národním parku Woraksan. Povrch nášlapů je z měkké pryže, tak je stoupání i klesání celkem pohodlné.
Foto Jitka Štěrbová

Málo známý tuleň pacifický (*Phoca largha*) obývá severní část Tichého oceánu od severní Číny po Aljašku. Přesný rozsah jeho úbytku nedokážeme vyčíslit. Korejská populace čítá nanejvýš jen 300 jedinců.
Foto Jan Plesník

Jižní Korea: základní fakta

Dříve než si představíme vybrané ukázky jihokorejské přírody, shrňme si základní údaje o této z mnoha stránek pozoruhodné východoasijské zemi. Jižní Korea se rozkládá na ploše 100 413 km² a žije v ní téměř 52 milionů obyvatel. Země se tak řadí k nejhustěji osídleným částem naší planety. Ba co víc, téměř polovina veškeré jihokorejské populace sídlí v obrovské aglomeraci kolem hlavního města Soulu.

Jižní Korea patří mezi státy s nejrychleji rostoucí ekonomikou na světě. Je jen těžko k uvěření, že země, která byla válkou probíhající v letech 1950–1953 bolestivě poničena, dnes podle Mezinárodního měnového fondu představuje třináctou největší ekonomiku na světě: její hrubý domácí produkt je větší než Austrálie či Španělska. Vyšla jí sázka na vyspělé technologie: stala se největším světovým výrobcem paměťových čipů, obrazovek a displejů. Američtí odborníci považují Jižní Koreu za jediný průmyslově vyspělý stát, který má šanci si v 21. století postavení v pomyslném žebříčku hospodářsky nejsilnějších zemí světa ještě výrazně vylepšit.

Zatímco v evropské a severoamerické ekonomice bývá velká firma většinou tvořena jednou mateřskou a několika dceřinými společnostmi, v Asii je ve zvyku zcela něco jiného. Čeboly,

propletené konglomeráty různých vzájemně se vlastnících firem produkujících současně zmrzlinu i počítače, filmy nebo léčiva, byly spolu s levnou pracovní silou největším impulsem raketového růstu jihokorejského hospodářství, jenž započal v 60. letech 20. století. Na rozdíl od většiny nadnárodních korporací si v čebolech stále udržují značný vliv a faktickou kontrolu potomci jejich zakladatelů – jedna nebo několik málo rodin.

Jak v zemi funguje územní ochrana přírody

Ústředí Správy korejských národních parků nenajdeme v rozlehlé metropoli Soulu, ale ve městě Wondžu na severovýchodě státu. Organizace se stará asi o třetinu postupně vyhlášených chráněných území v zemi a, jak ostatně napovídá její název, zaměřuje se zejména na péči o všech 22 tamějších národních parků. Národní parky zabírají dohromady 6,6 % rozlohy státu a vzhledem k hustotě osídlení se nacházejí zejména v horských a pobřežních oblastech.

KNPS věnuje od svého vzniku zvýšenou pozornost práci s návštěvníky. O jejich bezpečnost se důsledně stará nepřetržitým monitorováním možných hrozeb pro turisty, během něhož běžně využívá nejmodernější technologie včetně umělé inteligence, dronů, robotů i na

dálku spouštěných závor u cest. Jako zajímavost uvedme, že Správa má k dispozici vlastní vycvičený policejní sbor. Vstup do národních parků zůstává bezplatný, ale jejich správy samy provozují kupř. kempy či návštěvnická střediska. Finance z nich získané přitom představují až dvě třetiny příjmů KNPS. Regulace vstupu nevyplývá jen z důvodu hrozcících nebezpečí, ale také ze snahy rozumným způsobem kontrolovat nadměrnou návštěvnost (overtourism). Vždyť národní park Bukhansan zasahující přímo do hlavního města a dostupný metrem navštíví během roku neuvěřitelných pět milionů zájemců, třebaže toto chráněné území zabírá plochu necelých 80 km². Právě z bezpečnostních důvodů je ve všech národních parcích zakázán alkohol a kouření.

Výprava do podzemí, kde zní neustále hudba

Korejci mají rádi přírodu a často jí dodávají ještě větší šmrnc hudbou, umělými vodotrysky a dalšími atrakcemi. Náznorný důkaz tohoto tvrzení poskytuje krápníková jeskyně Yongyeon nedaleko národního parku Taebaeksan. Vede jí okruh vrcholící jezírkem s barevně nasvícenými vodotrysky a hudbou. Díky osvětlení jsou krápníky porostlé mechy a řasami a v porovnání s jeskyněmi v Moravském krasu působí

Nepřehlédnutelný jeřáb mandžuský (*Grus japonensis*) je ve východní Asii považován za symbol štěstí. V Koreji tento globálně ohrožený druh nehnízdí, ale pravidelně tráví zimu. Foto Jan Plesník

Demilitarizovaná zóna mezi Jižní Koreou a KLDR zabírá téměř 1 000 km², a protože je v ní již sedm desetiletí silně omezena lidská činnost, stala se útočištěm 6 100 druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů včetně třetiny v Jižní Koreji ohrožených taxonů. Pohled z jihokorejské strany hranice. Foto Jan Plesník

až smutně. Uvedená úprava byla možná proto, že jeskyně leží za hranicemi národního parku.

Vycházka k prameni Geomryeongso ale potvrdí, že v samotném národním parku už takové atrakce našťěstí nemají místo. Cesta krasovým údolím s ponornou říčkou vede listnatým lesem s velikou rozmanitostí stromového patra. Stromy na sobě mají dřevěné cedulky s názvy – našťěstí i s vědeckými jmény v latince, protože korejská abeceda zůstává pro našince těžkým oříškem. U pramene byla vybudována vyhlídková plošina, ze které návštěvníci vidí přímo na vydatný pramen čtvrté největší jihokorejské řeky Han.

Aby horské stezky nepodporovaly erozi

Korejské hory mají velmi příkré svahy, což spolu s velkým množstvím turistů vede k poškozování pěšin erozí. V národním parku Woraksan pokrývají stezky na nejexponovanějších místech koberce z kokosového vlákna a do míst, kde jsou svahy ještě strmější, vedou schody. Na jedné z nejoblíbenějších tras, Jebibongu, se po zdolání stovek schodů otevírají vytrvalým a fyzicky zdatným návštěvníkům dechberoucí výhledy na okolní skalnatá úbočí a dole se klikatící přehradní nádrž na řece Namhan. Podél stezky rostou křivolaké borovice, duby, jalovce

a azalky, pod nimiž se občas objeví i modré hořce, bílé a fialové astříčky (hvězdnice) nebo růžově kvetoucí černýše.

Jižní Korea vybudovala i unikátní genovou banku

Jižní Korea se stala průkopníkem také v ochraně genetické rozmanitosti flóry. Součástí proslulého Korejského národního arboreta se totiž stala i rozsáhlá genová banka slavnostně uvedená do provozu v roce 2016. Jedná se o střežené místo v Bonghwa v horách, zavrtané 46 metrů pod zemí, kde jsou při teplotě −20 °C uložena rostlinná semena. Jde proto o vůbec nejbezpečnější lokalitu v celé Jižní Koreji, kterou původně využívala pro své potřeby tamější tajná služba: bez problémů přečká zemětřesení o síle 6,9 Richterovy stupnice, a dokonce i jaderný výbuch. V současnosti banka obsahuje na 120 000 semen 6 500 druhů planě rostoucích rostlin. V tom se odlišuje od mnohem známějšího globálního úložiště semen na Špicberkách (Svalbard), jež se ale soustřeďuje zejména na semena odrůd a kultivarů plodin a dalších kulturních rostlin. Jihokorejské zařízení, jediné svého druhu na naší planetě, původně upřednostňovalo tamější planě rostoucí rostliny, ale vzhledem k tomu, že má kapacitu 2 milionů semen, jeho pracovníci se netají tím, že by

postupně mohlo uchovávat semena planých rostlin i z jiných částí světa, a to zadarmo. Flóra České republiky v něm ale dosud chybí.

Příroda a kultura společně

Stejně jako v Japonsku jsou také v Jižní Koreji národní parky chápány jako nejen přírodní, ale i kulturní dědictví. V zemi se nachází na 1 300 buddhistických klášterů, přičemž devět z nich je zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO. Nepřekvapí proto, že každý jihokorejský národní park má svůj klášter. Strážci KNPS se proto stejně jako v USA starají nejen o přírodu a krajinu chráněných území, ale také o kulturní památky. Do velkolepého klášterního komplexu Buseoksa v nejstarším jihokorejském národním parku Soraksan, vyhlášeného v roce 1970, vystoupají návštěvníci alejí jinanů dvou- laločných (*Ginkgo biloba*). Za odměnu se jim z tamějšího nádvoří otevírá nádherný výhled na působivé okolní pohoří Tebek.

Nedílnou součástí kulturního dědictví zůstávají i místní produkty. V návštěvnickém středisku národního parku Soraksan, přezdívaného Hory zasněžených skal, se zájemci dozví mj. řadu málo známých informací o úloze ženšenu pravého (*Panax ginseng*) v korejské kultuře. Park hostí řadu skutečně vzácných druhů flóry a fauny: za všechny jmenujme alespoň zvonkovitou

Nejenom listí stromů se barví na podzim. Důkazem je rudá zátoka plná jednoletých slanomilných bylin slanorožců evropských (*Salicornia europaea*) a solníček přímořských (*Suaeda maritima*) na pobřeží TaeonHaeon.
Foto Jitka Štěrbová

rostlinu *Hanabusaya asiatica*, endemita střední a východní části Korejského poloostrova, vyhledávajícího severní svahy, s kamzíky horskými příbuzného gorala východního (*Naemorhedus caudatus*) nebo kabara pižmového (*Moschus moschiferus*), loveného pro vyhlášené pižmo. V Soraksanu probíhá repatriace ve volné přírodě Jižní Koreje zcela vyhubené a kdysi naprosto běžné lišky korejské (*Vulpes v. peculiosa*). Základ chovu tvoří jedinci pocházející ze zoologické zahrady v Soulu: ze 118 do přírody vypuštěných zvířat se jich uchytilo 58, přičemž cíl projektu bylo 50 exemplářů. Národní park kdysi hostil také impozantní tygry ussurijské (*Panthera tigris altaica*), skrytě žijící levharty mandžuské (*Panthera pardus orientalis*) nebo medvědy ušaté ussurijské (*Ursus thibetanus ussuricus*). Právě poslední jmenovaná šelma, která se v Jižní Koreji ocitla na samé hraně vyhubení, by měla být do Soraksanu v budoucnu rovněž postupně repatriována.

Do přímořského národního parku i na česnekový ostrůvek

Pobřeží Žlutého moře bývá hodně mělké a díky tomu na něm při odlivu pravidelně vznikají ohromné bahnité plochy. Žije na nich řada bezobratlých i ryb, a to často ve velkých počtech. Místní obyvatelé do nich proto chodí sbírat roztočivné měkkyše a často se v loveckém zápalu zapomenou a nestihnou se před přílivem vrátit. Strážci národního parku TeanHaeon tak využívají důmyslný systém včasného varování a díky kombinaci rozhlasu, světelných tabulí, kontrol drony i distribuce záchranných pomůcek nedošlo v posledních letech k žádnému utonutí, a to

pobřeží národního parku dosahuje úctyhodné délky 240 kilometrů. Poslední dobou se správě národního parku daří veřejnosti vysvětlovat význam mořských biotopů a rozšiřovat i bezzásahová území, kde je druhová rozmanitost živočichů vyšší a stav jejich populací pochopitelně mnohem lepší. K jihokorejským národním parkům neodmyslitelně patří i návštěvnická střediska. Také v TaeonHaeonu nadchne zájemce interaktivní a obsahově propracovaná expozice, která bez přehnaného poučování, zato naprosto názorně vysvětluje nejdůležitější jevy přírody a krajiny tohoto chráněného území.

Jedním z nejnavštěvovanějších míst v TaeonHaeonu se stala oblast písečných dun Sinduri. Tamější biotop je domovem celé řady zajímavých organismů, vyskytuje se v ní například vlajkový druh paješterka mongolská (*Eremias argus*), které se díky skvrnám na těle říká leopardí ješterka. Na v minulosti přepásaných zarostlých dunách žil v Jižní Koreji ohrožený chrobák *Gymnopleurus mopsus*, jenž ale po upuštění od pastvy z lokality zcela vymizel. Po roce 2014 vrátili ochránci ve spolupráci s vědci na duny skot a s ním geneticky shodné chrobáky dovezené z Mongolska, kteří se na lokalitě úspěšně zabydleli. Žádný div, že před návštěvnickým centrem v Sinduri stojí obrovská socha chrobáka a jeho kuliček.

KNPS vyniká mj. i propracovaným systémem spolupráce s četnými dobrovolníky, kteří se hlásí prostřednictvím webových stránek, kde se domluví, čím by mohli být prospěšní. V TaeonHaeonu nejen provádějí návštěvníky, ale také pomáhají stavět bambusové ploty na zachycování písků nebo uklízet pláže od nekoenečných odpadků.

Správa parku využívá k monitorování území, které zabírá 845 km², také loď zajiřďující i na ostrůvek Gaudio-ri. Je obydlený a pěstuje se na něm česnek, který se vozí až do prezidentské kuchyně. Políčka česneku ale střídá druhově pestrý listnatý les, jenž návštěvníky zavede na nejvyšší bod na ostrově a umožní jim pozorovat okolní ostrůvky a nedozírné mořské dálavy.

Příroda místo skládky

V důsledku historického vývoje, zejména posledních dvou válečných konfliktů, mají Jihokorejci bohaté zkušenosti s obnovou nejen lidmi vytvořeného prostředí, ale i přírody. Zahraniční návštěvníky o tom více než názorně přesvědčí malý ostrov Nanjido. Kdysi obrovská skládka se stala ekologickým parkem, kde ročně tráví volný čas více než deset milionů lidí. A která se z neuvěřitelných 93 milionů metrů krychlových odpadu, tvořících ve své době nejvyšší skládku odpadu na světě, stala po nákladné, promyšlené a stejně dobře provedené rekultivaci místem pro přírodu, kde se osázením, repatriací i spontánní sukcesí uchytily stovky druhů planě rostoucích rostlin i volně žijících živočichů. Dnes je k nevíře, že sem v letech 1978–1993 den co den z nedalekého Soulu zajiřďely s domovním, stavebním a průmyslovým odpadem tři tisíce nákladních automobilů a že do navršené pyramidy odpadů by se její největší, tedy Cheopsova jmenovkyně z egyptské Gizy, vešla hned 34×!

V mnohém podobné, a přece v něčem jiné

V zemi, kde hustota osídlení dosahuje skoro 520 obyvatel/km², to ochrana přírody pochopitelně nemá vůbec jednoduché. Navíc se v ní prosadil americký model, podle něhož zůstává hlavním úkolem národního parku poskytnout návštěvníku možnost pobývat v přírodě a chránit krajinný ráz. Evropan se někdy neubrání dojmu, že se v Jižní Koreji starají více o bezpečí návštěvníků, ale poslední roky se snaží i o rozšiřování klidových zón. Jihokorejští profesionální i dobrovolní ochránci přírody se potýkají také se změnami podnebí, hlavně se s nimi souvisejícími stále častějšími požáry. Velkým tématem zůstává stále naléhavější otázka vzájemného soužití lidí a volně žijících živočichů. I když jsme od sebe hodně daleko, máme podobné problémy, na které odpovědi obvykle nebývají nikterak jednoduché. ■